ΕΤΟΣ Γ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 8 Δεκεμβρίου 1913 ΑΡΙΘ. 155.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤῌ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝῌ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ΄.

Ο ΕΠΙ ΓΗΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Α΄. ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

« Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας
» τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα».

Κατεδείξαμεν τίνι τρόπῳ παρεσκευάσθη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τόρα ἂς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν θείαν αὐτοῦ δρᾶσιν κατὰ τὰ τρία ἔτη τοῦ ἐπὶ γῆς βίου αὐτοῦ ἀρχόμενοι σήμερον ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους.

Ἐκ τῆς Καπερναούμ, ὅπου, ὡς εἴδομεν, διέμεινεν ὁ Σωτὴρ ὀλίγας ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα. Ἐκεῖ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας, πρόβατα, περιστερὰς καὶ τοὺς ἀργυραμοιβοὺς μεταποιοῦντας τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εἰς οἶκον ἐμπορίου· πλησθεὶς δὲ ζήλου ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἐξεδίωξε διὰ φραγγελίου πάντας, καθαρίσας τὸν ναὸν καὶ δοὺς τρανὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀξίας ὡς Μεσσίου. Εἰς τὸ διάβημά του τοῦτο οὐδεμίαν εὗρεν ὁ Κύριος ἀντίστασιν, διότι οἱ πάντες ἀνεγνώρισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐνήργησεν ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ δίκαιον καὶ τὸ κῦρος τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Μόνοι οἱ Φαρισσαῖοι

ἀπήτησαν νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτοὺς διὰ σημείου ἐν τίνι δικαιώματι καὶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ἐπιδεικνύει τηλικοῦτον ζῆλον ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος ὡς σημεῖον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ὡς Προφήτου καὶ Μεσσίου τὴν διπλῆν προφητείαν τοῦ θανάτου δηλονότι τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλ' οἱ Φαρισσαῖοι οὐδὲν ἠννόησαν ἐκ τούτων.

Ἐκτὸς τούτου καθ' ὃν χρόνον διέμενεν ὁ Κύριος ἐν Ἱερουσαλὴμ διαρκούσης τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἐτέλεσε πολυάριθμα θαύματα, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τότε καὶ Φαρισσαῖός τις ἄρχων τῶν Ἰουδαίων, ὁ Νικόδημος, ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν διὰ νυκτὸς ἐπιθυμῶν νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Ἀκούσας δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου ὅτι ἡ ἀπολύτρωσις καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου μέλλει νὰ τελεσθῇ διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως, ἢ μᾶλλον διὰ τῆς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγεννήσεως, ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ δηλονότι τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἐξεπλάγη, διὰ τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀπερινόητον ταύτην διδασκαλίαν. Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἐπίστευσεν ἐντελῶς ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο ὁ ἀληθὴς Μεσσίας καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ ὑπὸ τῶν Προφητῶν προκηρυχθείς, ἐθεώρει ὅμως καὶ ἐτίμα αὐτὸν ὡς μέγαν Προφήτην. Ἂν δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων καὶ δι' ἄλλους λόγους δὲν συνανεστρέφετο δημοσίᾳ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξεν ὅμως εὔνους καὶ κρύφιος αὐτοῦ μαθητὴς καὶ ὑπερήσπισεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου.

Ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ μετέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ διέτριβεν ἐκεῖ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐβάπτιζον τοὺς προσερχομένους. Τότε καὶ ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ἐμαρτύρησεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας καὶ Λυτρωτής, διὸ *«ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ὁ δὲ » ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ οὐκ ὄψεται ζωήν»*.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἰησοῦς ἐγκατέλιπε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὴν Γαλιλαίαν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διελθὼν διὰ τῆς Σαμαρείας. Φθάσας δὲ εἰς Σιχὲμ πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκάθησεν ἐκεῖ πλησίον εἰς τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακὼβ καὶ ἦλθεν εἰς συνομιλίαν μετά τινος γυναικὸς Σαμαρείτιδος ἐλθούσης ἵνα ἀντλήσῃ ὕδωρ. Ὁ Ἰησοῦς ἀναπτύσσει εἰς αὐτὴν τὴν σωτήριον τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν παρομοιάζει πρὸς ὕδωρ ζῶν καὶ ἀνεξάντλητον εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἡ γυνὴ νομίσασα ὅτι περὶ ὑλικοῦ ὕδατος ἐπρόκειτο, ἐζήτησε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦτο, ἵνα μὴ ἔρχηται νὰ ἀντλῇ ἐκ τοῦ φρέατος. Ὅταν ὅμως ἤκουσε τὴν κατὰ τὸν βίον ἄτακτον διαγωγὴν αὐτῆς, τότε ἐθεώρησε τὸν Ἰησοῦν ὡς προφήτην, καὶ ἄρχεται ὁμιλοῦσα περὶ τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν Θεὸν προσκυνήσεως καὶ λατρείας.

Τότε ὁ Ἰησοῦς διδάσκει τὴν Σαμαρείτιδα, ὅτι οὔτε ἡ ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν ἐν τῷ ὄρει Γαριζὶν προσφερομένη λατρεία εἶναι τοῦ λοιποῦ εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, οὔτε ἡ τῶν Ἰουδαίων, ἡ προσφερομένη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, μολονότι ἐκ τῶν Ἰουδαίων θὰ προέλθῃ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Μεσσίου. Κηρύττει μάλιστα ὅτι ἔφθασεν ἤδη ἡ ὥρα, ὁπότε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ θὰ λατρεύσωσι καὶ θὰ προσκυνήσωσι τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Ἡ γυνὴ δικαίως θαυμάσασα καὶ

εἰποῦσα, ὅτι μόνος ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας δύναται νὰ λέγῃ τοιαῦτα λόγια, ἠξιώθη νὰ ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ὅτι ***αὐτὸς ὁ λαλῶν μετ' αὐτῆς εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Μεσσίας καὶ Λυτρωτής.***

Μετὰ ταῦτα ἡ μὲν γυνὴ ἀπέρχεται εἰς τὴν πόλιν, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀναπτύσσει πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὸν σωτηριώδη καὶ θεοπρεπῆ σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ὡς μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων αὐτοῦ, ὑποδεικνύει δηλαδή, ὅτι ἦλθε νὰ πληρώσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ νὰ τελειώσῃ αὐτοῦ τὸ ἔργον διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ὁ Σωτὴρ ἔμεινε δύο ἡμέρας παρὰ τοῖς Σαμαρείταις διδάσκων αὐτοὺς καὶ στηρίζων τὴν πίστιν αὐτῶν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας. Ἐπίστευσαν δὲ οἱ Σαμαρεῖται εἰπόντες πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα. *«Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύο» μεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτος ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σω» τὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός».*

Ἐκ τῆς Σαμαρείας μετέβη ὁ Κύριος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅπου εἶχε διαδοθῆ ἡ φήμη τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ. Καὶ κατὰ πρῶτον ἦλθεν ἐν Κανᾷ, ὅπου εἶχε τελέσῃ τὸ πρῶτον αὐτοῦ θαῦμα. Ἐκεῖ βασιλικός τις παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀσθενοῦντα βαρέως ἐν Καπερναούμ. Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ἁπλῶς εἰς τὸν βασιλικόν, *«πορεύου ὁ υἱός σου ζῇ»*. Τὸ θαῦμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐποίησε δεύτερον ἐν Κανᾷ, ἔπεισε τὸν βασιλικόν, *«καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία » αὐτοῦ ὅλη»* εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐκ τῆς Κανᾶ ἐξελθὼν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας ἐκήρυττεν εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων. Ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς Ναζαρέτ, ὅπου εἶχεν ἀνατραφῆ, ἐδίδασκεν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, μαρτυρῶν ἐκ τοῦ Προφήτου Ἠσαΐου, ὅτι αὐτὸς ἐχρίσθη ὑπὸ Πνεύματος Κυρίου καὶ ἀπεστάλη νὰ εὐαγγελίζηται πᾶσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ ἐθαύμαζον διὰ τοὺς λόγους τῆς χάριτος τοὺς ἐξερχομένους ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐσκανδαλίζοντο διὰ τὴν ταπεινὴν αὐτοῦ καταγωγήν. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησε παρρησίᾳ, ὅτι οὐδεὶς προφήτης εἶναι δεκτὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξώργισαν τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπεχείρησαν νὰ κατακρημνίσωσιν αὐτὸν ἀπό τι ἀπόκρημνον μέρος τῆς πόλεως. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς διῆλθε διὰ μέσου αὐτῶν ἀβλαβής.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Κύριος κατέλιπε τὴν ἀγνώμονα αὐτοῦ Πατρίδα, καὶ ἦλθε καὶ κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ὅπου φοιτῶν εἰς τὰς συναγωγὰς κατὰ πᾶν Σάββατον εὐηγγελίζετο, καὶ πάντες ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, διότι ἐδίδασκε μετὰ κύρους καὶ ἐξουσίας. Ἐκεῖ δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ ἐθεράπευσεν ἄνθρωπον δαιμονιζόμενον, ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἐθεράπευσε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βασανιζομένην ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἐθεράπευσε καὶ πάντας ἀνεξαιρέτως ὅσοι ἔπασχον ὑπὸ ποικίλων ἀσθενειῶν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων μανθάνομεν, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, ὅτι ὁ Σωτὴρ οὔτε στιγμὴν ἔπαυσε διδάσκων καὶ θαυματουργῶν, ἤτοι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παρῃτήθη τοῦ θείου αὐτοῦ ἔργου, ἀλλ' ἀόκνως καὶ μετὰ ζήλου ἀείποτε ἐπεζήτει τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, δι' οὓς καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ὁποίων κατῆλθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ ἐνηνθρώπησεν. Ἂς δοξά-

σωμεν ἐπὶ τούτῳ τὸν φιλάνθρωπον Σωτῆρα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ συγχρόνως ἂς ἱκετεύσωμεν αὐτόν, ὅπως γένηται καὶ ἡμῖν ἵλεως ἔν τε τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῇ μελούσῃ, καὶ δωρήσηται κατ᾿ἀκολουθίαν ἡμῖν τὴν ἰατρείαν τῶν τε σωμάτων καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Γένοιτο.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ΄.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Γ΄.

Η ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«᾿Εγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὃ καὶ » παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος ᾿Ιησοῦς ἐν τῇ νυ- » κτὶ ᾗ παρεδίδετο ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστή- » σας ἔκλασε καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό μου » τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε » εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ῾Ωσαύτως καὶ τὸ ποτή- » ριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτή- » ριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· » τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν » ἀνάμνησιν». (Α΄ Κορ. 11, 23-26).

῾Ο λόγος μας, ἀγαπητοί, τῆς περασμένης Κυριακῆς δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ αὐτὴ αὕτη ἡ θαυμασία ὁμιλία τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος προεῖπε σκοπίμως εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν σύστασιν τοῦ μυστηρίου τῆς ῾Αγίας Εὐχαριστίας.

Σήμερον σὺν Θεῷ θ᾿ ἀκούσωμεν καὶ θὰ ἐξηγήσωμεν τοὺς ὀλίγους μὲν ἀλλὰ σημαντικωτάτους λόγους μὲ τοὺς ὁποίους ηὐδόκησεν ὁ Κύριος ἡμῶν νὰ παραδώσῃ τὸ ἱερώτατον μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας, διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ ὁποίου μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας εἶχε προδιαθέσει ψυχικῶς τοὺς προσφιλεῖς του μαθητὰς μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴν ἐκείνην συνδιάλεξίν του. Καὶ αὐτὴν μὲν τὴν συνομιλίαν τοῦ ᾿Ιησοῦ εἴπαμεν, ὅτι τὴν ἀναφέρει εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Εὐαγγέλιον ὁ ἐπιστήθιος μαθητής του, ὁ Εὐαγγελιστὴς ᾿Ιωάννης· τοὺς λόγους δὲ τῆς παραδόσεως τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐκθέτουν οἱ τρεῖς ἄλλοι ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Τί συνέβη δηλ. ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ σημειωθῇ πρὸς διάλυσιν ἐνδεχομένης ἀπορίας; Οἱ τρεῖς ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ ὡς καὶ ὁ Παῦλος προηγήθησαν εἰς τὴν κατ᾿ ἔμπνευσιν τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος συγγραφὴν τῶν ἱερῶν αὐτῶν βιβλίων· ἐνῷ δὲ ἀναφέρουσιν οὗτοι τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὰ ὁποῖα παρέδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὴν

῾Αγίαν Εὐχαριστίαν, παρέλειψαν ὅμως τὴν σχετικὴν περὶ αὐτῆς προϋπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει προηγουμένως ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν ὁμιλίαν του. Ἔπειτα δὲ μετὰ ἔτη τινὰ συνέγραψε καὶ ὁ Ἰωάννης τὸ θεῖόν του Εὐαγγέλιον, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸς συμπλήρωσιν τί ἔκαμεν οὗτος; Παρέλειψε μὲν τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, τοὺς ὁποίους εἶχαν σημειώσει πρὸ αὐτοῦ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς οἱ συνάδελφοί του, ἀναγράφει δὲ αὐτὸς τὸν διάλογον τοῦ Κυρίου, ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὴν ῾Αγίαν Εὐχαριστίαν, καὶ τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι ἀπεσιώπησαν. Αὐτὸ σημειωτέον παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ ἐκθέσεις τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν συμπληροῦσιν ἀλλήλας, καθότι βεβαίως ὁ σκοπὸς αὐτῶν δὲν ἦτο νὰ γράψῃ ἕκαστος ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς διδασκαλίας καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ. ῾Ολόκληρος ὁ κόσμος, κατὰ τὸν Ἰωάννην, δὲν θὰ ἐχώρει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα θὰ ἐγράφοντο περὶ τῶν ἔργων καὶ λόγων τοῦ Ἰησοῦ.

Ἰδοὺ ὁ λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἂν καὶ ἐκάθητο παραπλεύρως τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον καὶ θὰ τὸν ἤκουε βεβαίως διὰ τοῦτο πολὺ καλὰ ὅταν ὡμίλει, ἂν καὶ ἐνεθυμήθη νὰ ἀφηγηθῇ ἐν λεπτομερείᾳ τόσους ἄλλους λόγους, τοὺς ὁποίους ἀπηύθυνεν ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μυστικοῦ δείπνου πότε πρὸς τὸν προδότην Ἰούδαν, πότε πρὸς τὸν ἀρνητήν του Πέτρον, πότε πρὸς ὅλους τοὺς τεταραγμένους μαθητάς του, πότε τέλος πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα ὑπὸ τύπον προσευχῆς, ἐν τούτοις τοὺς ὀλίγους λόγους τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου κατὰ τὴν ἰδίαν περίστασιν ἀπεσιώπησεν ὁ Ἰωάννης. Ἀφῆκε δηλ. αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀναγράψουν ὁ Παῦλος καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι Εὐαγγελισταί. Ἄλλως τε ἐκ τούτων τῶν Εὐαγγελιστῶν ὁ μὲν Ματθαῖος ἦτο παρὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον καὶ αὐτήκοος τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς ἦσαν μαθηταὶ καὶ συνεργάται εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ δὴ ὁ μὲν εἷς ὁ Μάρκος τοῦ Πέτρου, ὅστις παρεκάθισεν εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον καὶ ἤκουσεν ἐπίσης ὅλους τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λοιπὸν Πέτρον τοὺς παρέλαβε κατὰ γράμμα καὶ ὁ Μάρκος ὁ διερμηνεὺς αὐτοῦ· ὁ δὲ Λουκᾶς πάλιν ἦτο ἀκόλουθος καὶ ἀκροατὴς τοῦ Παύλου, ὅστις ρητῶς μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τὰ κατὰ τὴν σύστασιν τῆς ῾Αγίας Κοινωνίας τὰ ἐδιδάχθη δι᾽ ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰησοῦ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. «Ἐγώ», λέγει ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν του, «ἐγὼ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου » ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι (δηλαδὴ) ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτί, ᾗ » (κατὰ τὴν ὁποίαν) παρεδίδετο (ἐπρόκειτο νὰ παραδοθῇ διὰ νὰ σταυ» ρωθῇ) ἔλαβεν ἄρτον (ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ μυστικοῦ δείπνου » εὑρισκομένου) καὶ εὐχαριστήσας (τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα του ὅστις ηὐδό» κησε νὰ προσφέρῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὴν πνευματικὴν ταύτην τρο» φὴν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν) ἔκλασεν (ἔκοψε τὸν εὐλογηθέντα ὑπ᾽ αὐτοῦ » ἄρτον καὶ εἶπεν (ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ὁμοτραπέζους μαθητάς του)· » λάβετε φάγετε (ἂς λάβῃ ἕκαστος ἀπὸ σᾶς καὶ ἂς φάγῃ τὸ κλάσμα, τὸ » τεμάχιον τοῦτο τοῦ ἄρτου)· τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώ» μενον (τὸ εἰς θάνατον δηλαδὴ χάριν ὑμῶν παραδιδόμενον μετ᾽ ὀλί» γον σῶμά μου)· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν (τοῦτο, τὴν ἱερουρ-

» γίαν καὶ μετάληψιν τοῦ σώματός μου νὰ πράττετε πάντοτε διὰ νὰ ἐνθυ-
» μῆσθε τὸ πάθος μου καὶ τὴν δι᾽ ἐμοῦ σωτηρίαν σας). Ὡσαύτως (ἔλαβε)
» καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι (εἰς τὸ τέλος τοῦ δείπνου) λέγων,
» τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι, (ἤτοι ἡ
» ἐκ μέρους σας πόσις τοῦ αἵματός μου ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἡγιασμένου τού-
» του οἴνου καὶ ὁ δι᾽ αὐτοῦ ἁγιασμός σας εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς διὰ τοῦ
» αἵματος τούτου ἐπικυρώσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν
» ὁ Θεὸς Πατὴρ πρὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, ὅστις τί ὑπεσχέθη εἰς αὐτόν; ὅτι
» ἀφοῦ διὰ τοῦ αἵματός του ὁ Ἰησοῦς θὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν δικαιοσύνην
» τοῦ Θεοῦ, τὴν προσβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁμαρτησάντων ἀνθρώπων, θὰ
» δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν νὰ σώσῃ ὅλους τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐ-
» τόν). Τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν»· τοῦτο ἐπίσης σᾶς δίδω τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν δύναμιν νὰ πράττετε διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἁγιάζετε δηλαδὴ τὸν οἶνον καὶ νὰ μεταβάλλετε αὐτὸν εἰς τὸ αἷμα καὶ νὰ πίνετε ἐξ αὐτοῦ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους μου, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲν ἀπὸ τὴν νύκτα ταύτην, θὰ συμπληρωθῇ δὲ αὔριον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσῃ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναπαρίσταται καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀναιμάκτως ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τῶν ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἐκκλησίας μας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις, μίαν ἑκάστην τῶν ὁποίων ἐξηγήσαμεν ἀμέσως, συνέστησεν ὁ Κύριος ἡμῶν τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Εὐχαριστίας, σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅστις βεβαιοῖ ὅτι τὸ παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Κύριον Ἰησοῦν δι᾽ ἀποκαλύψεως αὐτοῦ, καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ ἐδίδαξεν εἰς τοὺς πρὸς οὓς ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμόν, καθὼς δηλαδὴ τὸ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ μυστηρίου.

Ἂς ἴδωμεν τώρα πῶς διηγοῦνται οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ τὰ κατὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ αὐτοῦ μυστηρίου. Ὁ Λουκᾶς εἴπαμεν, ὅτι ἦτο μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος τοῦ Παύλου· ἔγραψε δὲ τὸ ἐκ τοῦ ὀνόματός του ἐπονομαζόμενον τρίτον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν Παῦλον, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἐκήρυττεν εἰς τὰ ἔθνη ὁ ἰδιαίτερος αὐτῶν Ἀπόστολος Παῦλος. Ἡ ὁμοιότης λοιπὸν τῆς ἐκθέσεως περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου μεταξὺ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου καὶ τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου εἶναι εὐνόητος· ἡ ἔκθεσις προέρχεται ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγήν. Ἀποσιωπῶν ὁ Λουκᾶς τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μυστικοῦ δείπνου ὡς εὐκόλως ἐννοούμενον ἐξ ὅσων διηγεῖται προηγουμένως περὶ αὐτοῦ, ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς. «Καὶ λαβὼν (ὁ Ἰησοῦς) ἄρτον,
» εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς (τοῖς μαθηταῖς) λέγων· τοῦτό
» ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον (τὸ ὑπὲρ ὑμῶν παραδιδό-
» μενον μετ᾽ ὀλίγον εἰς θάνατον). Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
» Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον
» ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον», τὸ ὁποῖον δηλαδὴ μέλλει αὔριον νὰ ἐκχυθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὅλων τῶν πιστῶν. Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης, φαίνεται, ὅτι ὁ

Λουκᾶς συντομίας χάριν παρέλειψε νὰ προσθέσῃ τὸ τοῦ Παύλου, «τοῦτο » ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν», τὸ ὁποῖον σημειωτέον δὲν ἀναφέρει εἰμὴ μόνον ὁ Παῦλος.

Ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μάρκος, ἐνῷ διόλου δὲν διαφωνοῦν πρὸς τὸν Παῦλον καὶ τὸν Λουκᾶν, συμφωνοῦν ὅμως ἀναμεταξύ των οἱ δύο οὗτοι περισσότερον, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ εἰς τὰς διηγήσεις αὐτῶν κἀμμία σχεδὸν διαφορὰ εἰμὴ μόνον ἡ ἑξῆς. Ὁ μὲν Μάρκος δηλ. προσθέτει τὸ «καὶ » ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες», (οἱ παρόντες, ἐννοεῖται, διότι ἐν τῷ μεταξὺ » εἶχεν ἀποχωρήσει ὁ Ἰούδας), ὁ δὲ Ματθαῖος ἐπεξηγεῖ τὸ «εἰς ἄφεσιν » ἁμαρτιῶν». «Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν», διηγεῖται λοιπὸν ὁ ἱερὸς Ματ- » θαῖος καὶ συμφωνεῖ τελείως καὶ ὁ Μάρκος, «λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον » καὶ εὐλογήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε, » τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας » ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά » μου τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν (ἤτοι τὸ ὑπὲρ πάντων τῶν » εἰς ἐμὲ πιστευσόντων) ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Ἐὰν τώρα συνδυάσωμεν τὰς τέσσαρας ταύτας ἐκθέσεις, ἔχομεν τὴν ἑξῆς σύντομον ἱστορίαν τῆς συστάσεως τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Ὁ Κύριος ἡμῶν, διαρκοῦντος τοῦ μυστικοῦ δείπνου, ὅστις ἔγινε τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ, πρῶτον μὲν ἔλαβε τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, τὸν ἔκοψε καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀνὰ ἓν τεμάχιον τοῦ ἡγιασμένου ἤδη ἄρτου, εἰπών. «Λάβετε, » φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε » εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Ἔπειτα δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ἔλαβε καὶ τὸ ποτήριον τὸ περιέχον τὸν ἅγιον οἶνον, λέγων. «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· » τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν » ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς » τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Αἱ δύο δὲ αὗται ρήσεις αἱ ἐκ τοῦ θείου στόματος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐξελθοῦσαι διετηρήθησαν εἰς τὴν λειτουργικὴν χρῆσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦσαι τὰς δύο πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν θείων δώρων ἐκφωνήσεις τοῦ ἱερουργοῦ, μὲ τὴν ἑξῆς παρατήρησιν, ὅτι εἰς μὲν τὴν πρώτην ρήτραν τοῦ Χριστοῦ παρελείφθη τό· «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν » ἐμὴν ἀνάμνησιν», ἀντ' αὐτοῦ δὲ προσετέθη τό· «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν», εἰς δὲ τὴν δευτέραν διατηρεῖται μὲν τό· «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» τοῦ Ματθαίου, ἀποσιωπᾶται δὲ τὸ τοῦ Παύλου· «τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, » εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν».

Τοιαύτη λοιπὸν, ἀγαπητοί, εἶναι ἡ θεία σύστασις τοῦ ὑπερφυοῦς μυστηρίου τῆς Ἁγίας εὐχαριστίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀπόδειξις ἦτο τὸ θέμα τοῦ παρόντος λόγου. Τὰ κατὰ τὴν θείαν σύστασιν τοῦ μεγίστου τούτου μυστηρίου τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐκθέτουσιν εἰς ἡμᾶς, ὡς εἴδομεν, τέσσαρες ἀξιόπιστοι μάρτυρες, μάρτυρες δηλ. αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι. Καὶ οἱ μάρτυρες οὗτοι διηγοῦνται αὐτολεξεὶ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ συμφωνοῦν τελείως εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ δοθείσης εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐντολῆς κατὰ τὸ τελευταῖον μετ' αὐτῶν δεῖπνον. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου παρέλαβε τὴν ἐντολὴν καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔκτοτε δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῇ

καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τὸ ὑπερφυέστατον τοῦτο μυστήριον τῆς Ἁγίας Κοινωνίας ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν, τὰ ὁποῖα ρητῶς ἔδειξε καὶ αὐστηρῶς συνέστησεν ὁ θεῖος αὐτοῦ ἱδρυτής.

Καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς μὲν πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἰῶνας δεινοτάτων διωγμῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἦτο δυνατὸν ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας νὰ περιβάλληται μὲ πολλὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἰδιαίτερον ἰδιωτικὸν δωμάτιον, σπήλαιον ἀπομεμακρυσμένον, πυκνὸν καὶ ἀδιαπέραστον δάσος, εἷς βράχος εἰς τὴν ἔρημον, ἓν πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν, μία σκοτεινὴ φυλακὴ μὲ τὸ στῆθος ἑνὸς ὁμολογητοῦ ὡς Ἁγίαν Τράπεζαν, ὅλα ταῦτα, τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην ἐν καιρῷ τῶν διωγμῶν ἐχρησίμευον εἰς τοὺς ἀρχαίους Χριστιανοὺς ὡς ἱεροὶ ναοί, δὲν ἐπέτρεπον βεβαίως τὴν ἐξωτερικὴν πολυτέλειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία θὰ ἤθελε νὰ περιβάλῃ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον καὶ τὴν ψυχὴν τῆς λατρείας αὐτῆς. Ἀφ' ὅτου ὅμως ἔπαυσαν οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι διωγμοί, καὶ εἰρήνευσεν ἡ Ἐκκλησία, καὶ οἱ Αὐτοκράτορες ὡς Χριστιανοὶ ἦσαν οἱ προστάται πλέον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ Βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται ἡμιλλῶντο εἰς τὴν ἀνέγερσιν ὡραίων καὶ μεγάλων Χριστιανικῶν ναῶν, τότε δὲ καὶ ἡ ἱερουργία τοῦ μυστηρίου τούτου συνεδυάσθη μὲ ὅλην τὴν λαμπρότητα, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ τὸ ὕψος αὐτοῦ καὶ ἥτις ἁρμόζει εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ρυθμοὶ καλλιτεχνικώτατοι, ὡραία ζωγραφικὴ τέχνη, μελῳδικὰ ἱερὰ ᾄσματα, φῶτα πολυάριθμα, βαρύτιμα ἱερατικὰ ἄμφια, ἀργυραῖ καὶ χρυσαῖ κανδῆλαι καὶ ἄλλα ἱερὰ σκεύη, μαρμάρινα καὶ ὁλόχρυσα ἐνίοτε θυσιαστήρια ταῦτα πάντα, τῶν ὁποίων τὴν ἐναρμόνισιν μετὰ τῆς θείας λατρείας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπέτρεψε βραδύτερον ἡ ὑλικὴ ἀνάπτυξις τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν, τρέφουν βεβαίως τὴν φαντασίαν, καὶ τέρπουν τὴν ψυχήν, καὶ μεταρσιόνουν τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὰς οὐρανίους χώρας, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν. Εἴθε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Χριστιανοὶ νὰ εἴχομεν ὅλοι τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν αὐτὴν προθυμίαν νὰ παρουσιάζωμεν τοὺς ἱεροὺς ναούς μας μὲ τὴν μεγαλυτέραν καὶ καλυτέραν λαμπρότητα!

Ἐν τούτοις ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν λησμονεῖ ποσῶς, ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ ἐξωτερικὸς πλοῦτος μὲ τὸν ὁποῖον ἐπέτρεψε νὰ περιβληθῇ ἡ θεία Λειτουργία, δὲν ἀποτελεῖ τὸ κύριον καὶ οὐσιῶδες μέρος ἐν ἐκτελέσει τῆς θείας Εὐχαριστίας. Τὸ πρῶτον καὶ κύριον ἐκ μέρους ἡμῶν εἶναι ἡ πίστις. Καὶ περὶ τούτου μὲν θὰ εἴπωμεν βραδύτερον. Τώρα δὲ ἂς ἐπαναλάβωμεν ἄλλην μίαν φοράν, τοὺς λόγους τῆς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν συστάσεως τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδετο, ἔλαβε τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· «λάβετε φάγετε τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν » κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· «τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ Καινὴ Δια» θήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι, τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε εἰς τὴν » ἐμὴν ἀνάμνησιν».